

Cucullia praecana

Ljusgrått kapuschongfly

Fjärilar, Nattflyn

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)

B1b(i,ii,iii,iv,v)c(iv)+2b(i,ii,iii,iv,v)c(iv); D1

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattflyn), **Släkte:** *Cucullia*, **Art:** *Cucullia praecana* - ljusgrått kapuschongfly Eversmann, 1844 **Synonymer:** *nordiskt kapuschongfly*

Kännetecken

Framvingarna är ljusgrå med diffus mörkare grå teckning. Den skiljer sig från andra teckningslösa grå kapuschongflyarter genom den lilla gulvita och långsträckt fläcken som täcker området för ring- och njurfläck på andra nattflyarter. Även grått kapuschongfly, *Cucullia umbratica*, kan ha en liknande gulaktig fläck, men denna art är avsevärt större. Vingspann hos nordiskt kapuschongfly är 40-42 mm. Larven är mycket lik den av absintkapuschongfly, *C. absinthii*, som utnyttjar samma värdväxt, men fullväxta larver av nordiskt kapuschongfly är mer porslinsaktiga i lyster och mer beigefärgade än gröna och bruna.

Utbredning och status

Nordiskt kapuschongfly förtjänar verkligen sitt svenska namn genom att arten i Europa nästan enbart förekommer vid södra Östersjön. Den har en ovanlig och mycket begränsad utbredning inom den europeiska delen av sin världsutbredning. Denna sträcker sig i ett smalt band från Själland i Danmark via Skåne och Östersjöprovinserna i Polen, Litauen, Lettland, sydligaste Estland och vidare österut i gränzonen mellan den av björkskog dominerande skogsstämpan och barrskogstaigan, till Altaj och norra Mongoliet. I Skåne gjordes det första fyndet cirka 1915 och det andra i Lund 1935. I västra Skåne är arten nu känd från trakten av Eslöv till Malmö, Trelleborg och Ljunghusen. Här är den främst påträffad vid Klagshamn och Bunkeflo. I östra Skåne förekommer den från Ystad och Benestad till Åhus och Kristianstadstrakten. Den har rapporterats såväl från västra som östra Skåne under de senaste fem åren. Arten är inom sitt nordiska utbredningsområde mycket stationär och vanligen sällsynt. Från Själland är arten känd sedan 1800-talet, men trots att den nu har en vid utbredning på Själland och i Skåne har den först under senare år påträffats utanför dessa områden. I Blekinge har nordiskt kapuschongfly påträffats i Sölvesborg 1975 och 1990. En tillfällig etablering noterades på Mön under perioden 1983-1987. På Fyn har arten påträffats 1969, 1971 och 2004. Nordligast är arten påträffad i Östjylland vid Hou 1983 och på Samsö 1989. Flertalet av artens svenska förekomstområden är relativt kustnära eller belägna på låg höjd över havet, framförallt på sandjord, men även på tippmassor från kritkalkbrott. Ett fynd från Norrbotten, Karlsborg 1946, har tidigare lämnats obeaktat såsom varande alltför osannolikt. Fyndet kan dock med senare års erfarenheter av långdistansmigration hos kapuschongflyarter lättare accepteras som ett sådant sällsynt exempel. Mellan 1945 och 1947 påträffades tre tidigare okända kapuschongflyarter i Finland, av vilka två inte återfunnits senare. I Litauen är *C. praecana* mycket sällsynt och endast påträffad i två av 45 distrikt. Märkligt nog har arten aldrig påträffats i Tyskland. Nordiskt kapuschongfly är upptagen i Danmarks rödlista som en ansvarsart med särskild skyldighet att övervaka.

Ekologi

I likhet med flertalet kapuschongflyarter påträffas nordiskt kapuschongfly oftast under larvstadiet. Larven är både dag- och nattaktiv och lever i Sverige främst på blommor och frökapslar av gråbo, *Artemisia vulgaris*, men även på renfana, *Tanacetum vulgare*. Dess kamouflageteckning överensstämmer bäst med den förra växtens färgskala. Larverna påträffas lättast i månadskiftet augusti-september strax före förpuppningen. Arten övervintrar i puppstadiet i en solid jordkokong i markytan. Fjärilen är nattaktiv och lockas till UV-ljus. Den påträffas mer sällan vid blombesök än andra kapuschongflyarter. Flygperioden påbörjas under de sista dagarna i juni och sträcker sig till de första dagarna i augusti. Arten tillhör det öppna odlingslandskapet med gråbo och renfana i solexponerade lägen längs vägar och poppelplanteringar samt förekommer även på ruderatmarker och skjutfält. Den påträffas även på platser där värdväxternas förekomst är relativt sparsam. Det moderna odlingslandskapets blomsterfattigdom tycks inte ha någon avgörande inverkan på dess lokala spridning. Arten har ännu ej påträffats inom de betade stäppmiljöer som avsatts som naturreservat.

Hot

Nordiskt kapuschongfly missgynnas i hög grad av vägkantsslätter och restaurering av ruderatmarker i allmänhet. Värdväxterna missgynnas av bete och förekommer därför främst i andra antropogena miljöer. Detta gör att arten sannolikt även hotas av alltför omfattande användning av kemiska bekämpningsmedel, eftersom ett stort antal av dess förekomstområden utgörs av kantzoner mot odlade fält som ofta besprutas mot kvickrot eller skadeinsekter på potatis m.fl. rotfrukter och grönsaker. Denna bedömning grundar sig på att artens mer individtåta populationer förekommer på områden avskilda från intensivt brukad odlingsmark. På några platser där arten har sina idag kanske betydelsefullaste förekomster är hotbilden tydligare. Exempelvis är hoten på Klagshamnssudden fortsatt markexploatering för fritidsbebyggelse och medföljande urbanisering, dvs. gatubelysning, marinor och anläggande av strövområden med mer parkliknande karaktär. Igenväxning är här också ett hot.

Åtgärder

Inom områden med starka populationer av arten bör vägkantsslätter inte ske före september månads utgång. Vidare bör ruderatmarker inte utsättas för överdriven uppsnygning. På platser som Ravlunda skjutfält är arten sannolikt gynnad av de störningar av marktäcknet som åstadkoms av terrängfordon. De fleråriga värdväxternas grobarhet gynnas av att jorden blottas. Lämpliga åtgärder för nordiskt kapuschongfly skulle kunna samordnas med åtgärder som gynnar det akut hotade vita stråflyet, *Chortodes morrisii*, på Klagshamnssudden och andra strandnära miljöer söder om Malmö. Det nordiska kapuschongflyet är en av de ursprungliga stäpparter som, trots anpassningen till en trivialisare livsmiljö, bör prioriteras på grund av sin starkt begränsade utbredning i Europa.

Litteratur

- Douwes, P., Kaaber, S., Nordström, F., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. *De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning*. C.W.K. Gleerups förlag, Lund.
- Ehnbom, K. 1936. Lepidopterologiskt nytt från Lunds Universitets Entomologiska museum. *Opusc. ent.* 1(1): 31-32.
- Ivinskis, P. 1993. *Check-list of Lithuanian Lepidoptera*. Ekologijos Institutas, Vilnius.
- Lampa, S. 1885. Förteckning öfver Skandinavien och Finlands Macrolepidoptera. *Ent. Tidskr.* 6(1-3): 1-137.
- Lindeborg, M. 2008. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2007. *Ent. Tidskr.* 129: 43-52.
- Madsen, A., Bech, K., Szyska, P., Christensen, E., Fibiger, M., Helsing, F., Jensen, L., Knudsen, K. & Möller, H.E. 2000-2006. *Fund af Storsommerfugle i Danmark 2000-2006*. Tillägg till Lepidoptera.
- Nordström, F. & Wahlgren, E. 1935-41. *Svenska fjärilar*. Nordisk familjeboks förlag, Stockholm.
- Norgaard, I. 1988. *Fund af storsommerfugle i Danmark 1961-1986*. Lepidopterologisk forening.
- Palm, N.B. 1947. *Cucullia praecana* Ev. funnen i Norrbotten (Lep., Noctuidae). *Opusc. ent.* 12(1-3): 84.
- Palmqvist, G. 1991. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1990. *Ent. Tidskr.* 112: 73-78.
- Palmqvist, G. 2011. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2010. *Ent. Tidskr.* 132: 11-23.
- Ronkay, G. & Ronkay, L. 1994. *Cucullinae 1.-Noctuidae Europaeae, vol. 6*. Entomological Press, Sorö.
- Ryrholm, N. 1994. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1993. *Ent. Tidskr.* 115: 37-44.
- Skou, P. 1991. *Nordens ugler (Lepidoptera: Noctuidae)*. Apollo books, Stenstrup.
- Tammaru, T. 1994. *Cucullia praecana* Ev. (Lep.: Noct.) Eestis. Levik, Eluviis ja arengujärkunde Kirjeldus. *Lep. Informatsioon* 9: 10.

Författare

Claes U. Eliasson 1995. Rev. Claes U. Eliasson 1997, 2007 & 2012. © ArtDatabanken, SLU 2008.